

Regeringen och rätten

Statsministern, justitieministern och andra medlemmar av regeringen har undvikit att ingå på den kritik som riktats mot regeringens behandling av vissa rättsfrågor. De söker att avvisa kritiken utan att besvara den. Deras taktik går på två linjer, som siktar till samma mål: att slå ned motståndarna men inte bemöta de sakliga argumenten.

Den ena linjen, använd särskilt av statsministern och hans efterägare, är att slå fast att folkpartiets ledare och andra kritiker erkänner att vi inte med fog kan tala om "rättsröta" i Sverige. Jaså, har vi ingen rättsröta, säger man, vad är det då man bråkar om?

Detta svar, detta försvar är såsom alla vid någon eftertanke måste inse helt värdeöst. Några personer och tidningar har i indignationens hetta använt det missvisande och överdrivna ordet rättsröta, det är sant, men det stora flertalet kritiker har från början tagit avstånd från denna generalisering och stannat vid kritik av konkreta affärer och förhållanden. Och det är ju inte de allmänna uttrycken och beteckningarna det gäller, utan saken, vad som förekommit i de enskilda fallen. Genom att angripa ordet rättsröta gör man ett försök att smita från debatten och ansvaret, ingenting annat.

Särskilt justitieministern har försökt att genom en annan bakdörr komma från det sakliga. Han påstod häromdagen att rättsdebatten är en "psykisk sjukdom" som inställer sig periodiskt vartannat år — alltså att rätten betraktades blott som ett agitationsnummer vid valen. Vi vet alla hur falskt det är: rättsfrågorna har sannerligen följt oss från år till år, vinter och sommar, vid valen och mellan valen, helt enkelt därför att nya rättsaffärer av oroande slag ständigt uppkommit och gamla rättsaffärer genom utredningar och avslöjanden kommit i ny belysning. Justitieministerns påstående är alltså uppenbart oriktigt och för därför tanken på just de deklamationer i rättsaffärer som kritiken särskilt gäller: Men bortsett från detta är det självfallet att en regerings åtgärder och uttalanden

blir diskuterade i samband med valen. Hur kan en medlem av regeringen beklaga sig, uppträda som martyr på grund av detta förhållande?

Vad säger kritiken, vad gäller den? Det påstås inte alls att svensk förvaltning och svenskt rättsväsen skulle vara präglade av inkompetens, slarv, hårdhet eller korrupktion. Tvärtom erkänner de flesta kritiker att i det stora hela vår kår av domare och ämbetsmän är både oförviltig och skicklig. Vad som sägs är att i vissa fall, i alltför många fall, smussel, övergrepp, undanflykter och osanningar förekommit i rättsaffärer. Här kan inte komma i fråga att repetera allt detta. Vi skall stanna bara vid några få punkter där justitieministern personligen givit vilseledande eller helt oriktiga uppgifter och där detta förhållande är ostridigt — genom att inte förneka har justitieministern erkänt, ehuru han inte har karaktär och mod nog att beklaga.

I Haijbyaffären är särskilt två sådana fel att anteckna. Här konstateras att förre kriminalpolischefen i Stockholm under flera år förmedlat pengar till en person som sedan dömts till hårt straff för utpressning; justitieministern ingriper inte, beklagar inte, vägrar till och med att gå in på det skandalösa som här skett. I samma affär förklarade samme minister i interpellationsvar den 15 maj 1953 att han saknade all kännedom om varför åtal mot utpressaren icke tidigare anstälts. I själva verket hade just denna fråga diskuterats vid ett samtal på hösten 1947 mellan ministern, riksmarskalken och överståthållaren, och hr Zetterberg hade medverkat till beslutet att inte anställa åtal.

I Unmanaffären förklarade justitieministern i den nyssnämnda debatten: "För att få slut på de ovederhäftiga beskyllningar om olaga inspärning som gång på gång utslungats skulle jag i och för sig gärna vilja häva hemligstämpeln rörande Unmans sinnesbeskaffenhet. Envar skulle då se att talet om övergrepp är oberättigat." Då en ny utredning blir ofrånkomlig, uttalar medicinalstyrelsen (17 juli i år) att "ett

omhändertagande av Unman under de former som tillämpades kan ej anses ha varit motiverat". Hr Zetterberg hade alltså sökt skydd bakom hemligstämpeln, samtidigt som han sade sig önska att papperen inte var hemliga. Inte heller i detta fall ett öppet beklagande, ingen ursäkt — blott förolämpningar mot dem som påpekar saken.

Stadsfiskal Eliasson inlämnade på våren 1953 en skrivelse till justitiedepartementet som innehöll en rad grava anmärkningar mot riksåklagaren. Justitieministern svarade inte men uttalade då saken fördes fram i en interpellationsdebatt (8 december 1953) att det väsentliga i skrivelsen gällde ökad arbetshjälp åt Eliasson och att sådan hjälp ordnats. Skrivelsen innehöll ingen begäran om hjälp — interpellationssvaret var en undanflykt i förening med en osanning.

Hr Zetterberg beskrives allmänt som en rättsinnad, human, hygglig person. Hans uppträdande måste snarast ses som ett utslag av den förvriddning som det långa maktinnehavet framkallat hos vissa regeringsmedlemmar. I stället för att erkänna ett misstag — vilket i och för sig skulle ha väckt sympati — svarar ministern gång efter annan med förnekanden, oriktiga uppgifter, svepskäl. Då han i den offentliga debatten ställs till ansvar för dessa uppträdanden svarar han med ovet mot alla kritiker, framställer sig som en stackars förföljd person. Det gäller att försvara allt, att framställa regeringen som ofelbar, att komma ifrån sakfel genom väjdande till den partipolitiska lojaliteten. Det är ett skolexempel på vad man menar med maktens förmåga att korrumpera oskulden.